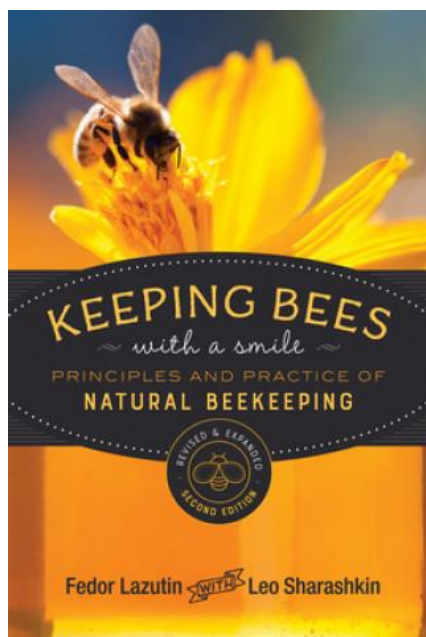

Fjodor Lazutin "Keeping Bees with a Smile" című könyve (orosz eredeti cím: "Пчёлы в радость" "Örömteli méhészkedés") rövid összefoglalója

1. A méhcsalád élete: Az alapok

A méhcsalád **állandó változásban** van - mind méretét, mind összetételét tekintve (különböző korú méhek és fiasítás aránya).

A méhcsalád életének **két alapvető ciklusa**: szezonális (egy év) és teljes életciklus (az anya életétől függ).

A **szezonális ciklust** a természet ritmusa és a helyi éghajlat befolyásolja. A méhek beporzók, ezért a nektárt gyűjtő dolgozóméhek száma a virágzó mézelő növények rendelkezésre állásának megfelelően ingadozik.

Ez az éves ciklus diktálja a szezonális munkát a méhészetben: a tavaszi ellenőrzés időzítését, műléppel és üres léppel (kipergetett, vagy szüzléppel) ellátott keretek hozzáadását, valamint a mézszüretet.

A kezelési műveletek finomhangolása az egyes családok egyedi jellegétől és az adott év szezonális időjárási körülményeitől függően történik. Elegendő tapasztalattal mindez eléggé egyszerűvé válik.

Például Közép-Oroszország mérsékelt égövi erdősávjában (4. zóna) a tavaszi ellenőrzést április végén-május elején (vagy évtől függően legkésőbb május közepén) végzem. A pontos dátumok évente változnak. Ebben az időszakban, amint a méhek a fűz (az első nagyobb mézforrásunk) hordásával vannak elfoglalva, szép napsütéses napokat választok, és a méhészetemben minden családot átvizsgállok. A tavaszi ellenőrzés után, a tavaszi hordás során eldöntöm, hogy az egyes családokhoz erejüktől függően hány műlépes keretet kell hozzáadnom, ha egyáltalán szükséges. Ugyanez az elv érvényes minden, a szezonban végzett műveletre: egyrészt a természeti viszonyokból, másrészt a család állapotából kapunk visszajelzéseket.

A család **teljes életciklusának** megértése elengedhetetlen a szaporítási és szelekciós munkához.

Például a tavalyi anyával rendelkező családok (a „kétévesek”) kevés természetes hajlandóságot mutatnak a rajzásra. Tehát nem szabad megkísérelnünk rajoztatni őket - legyenek ők idén méztermelők. Ezzel szemben, ha a családban van egy öreg anya (hároméves vagy annál idősebb), akkor nagyon kíváncsi, hogy beindítsuk a rajzást (vagy megosszuk a családot) - még akkor is, ha a család egyébként erős és sikeres. Lásd: 6. rész.

Egy másik fontos szempont a mézszüret időzítése. Extra magas lépű keretekkel rendelkező fekvő kaptárban a méhcsalád emberi segítség nélkül is elkészítheti a telelőfűrtöt és felkészülhet az áttelelésre. Az átteleléshez arra alkalmas méztartálékokat halmoznak fel (nem minden méz jó télire), ahogy ők jónak látják. Mivel hiszünk a méhcsalád intelligenciájában, nem avatkozunk bele ebbe a folyamatba. De mivel a telelő előkészületek csak az utolsó méhek kikelése után, ősszel fejeződnek be, előtte nem szabad mézet elvenni. A méhek ezzel is tisztában vannak, és nagyon védekezően reagálnak a szezon közepén bekövetkező bármilyen mézelvételre. Miután a fészek késő ősszel készen áll az áttelelésre, figyelemre méltó nyugalommal "engedik át" a felesleges mézet.

Egy másik kulcsfontosságú téma a **méh fajták és nemzetségek**. A természetes méhészet csak olyan helyi méhekkel valósítható meg, amelyek jól alkalmazkodnak a helyi éghajlati viszonyokhoz. A természetes méhészt elsődleges feladata ezért a helyi méhek nemzetségeinek fenntartása és erősítése.

Összefoglalva: a természetes méhészet a természet törvényeinek megértését és a lehető legnagyobb mértékű betartását jelenti.

2. Kaptártervezés: Miért éppen fekvő kaptár extra magas lépű keretekkel

Amióta a 19. század közepén megkezdődött a modern méhészkedés, több száz kaptártervet találtak ki. Alapmodellek: fekvő és álló kaptárak. Az első modern fekvő kaptárt 150 évvel ezelőtt találta ki Georges de Layens - ez a Layens kaptár.

Az egyfókos fekvő kaptár **előnyei** extra magas keretekkel:

- Minimális beavatkozás a méhcsalád életébe
- Ha szükséges, könnyen át lehet vizsgálni, ellenőrizni a fiasítást és az anya minőségét
- A család által létrehozott mikroklíma minimális megzavarásával könnyen bővíthető vagy csökkenthető a fészek térfogata
- A méhcsalád emberi segítség nélkül felkészülhet a télre és áttelelhet
- Évi egyszeri mézelvétel, a szezon legvégén
- A méhcsalád a szabadban telel (a hosszú és hideg orosz tél viszonyai között előfordul a családok pincézése)
- A gyenge méhcsaládok könnyen megerősíthetők
- Használjunk mesterséges szaporítási módszereket, ha szükséges (lásd 6. rész)
- Nagy térfogat (kb. öt Langstroth fióknyi), amely egy erős családnak az egész szezonon keresztül elegendő helyet biztosít az összes méz felhalmozásához

A 25 extra magas lépű kerettel rendelkező fekvő kaptár **hátrányai**:

- Módosítani kell a pergetőt a nagy keretek fogadásához
- Nehéz szállítás (nyáron, amikor tele van mézzel - gyakorlatilag lehetetlen)

- Nehéz mozgatus - még egy üres kaptár mozgatusa is segítséget igényel

Ami a hátrányokat illeti, körülbelül ennyi az egész. De egy fő pont továbbra sem tisztázott: a kaptár nagyon jól működik a méhek északi alfajával (Európai sötét mézelő méh, *Apis mellifera mellifera*), amely erős ösztönnel rendelkezik a nagy mézkészletek felhalmozására, és nem hajlamos a rajzásra. Meg kell vizsgálni, hogy ez a kaptár megfelel-e a méhek déli fajtáinak - lehet, hogy más kaptármodellek megfelelőbbnek bizonyulnak.

Jelenlegi kaptármodell. Miután sok éven át teszteltem a kaptárom különböző elemeit, a következőkre jutottam:

- A legjobb konstrukció – keretre épített dupla falú.
- Belső méretek - 45 x 94 x 50 cm.
- Belső oldalak - a tömör fa a legjobb, a rétegelt lemez is megfelelő.
- Külső oldalak - bármilyen anyag.
- Szigetelés - polisztirol hab (4 cm) vagy természetes anyagok, például lencsövet vagy gyapjú.
- Röpnílás - 12 - 13 mm magas. A keretek tetejétől 35-40 cm-rel lejjebb: 35 cm tűnik a legjobbnak, de további megfigyeléseket igényel.
- Szigetelt tető - 15-20 mm-es „padlás” marad a keretek teteje és a tető között. Ezt a helyet télen nedvszívó szigetelő anyag tölti ki, nyáron pedig üres. Ennek az összeállításnak az előnyei: télen nagyon szorosan illeszkedik a tető a keretekhez; a nedvszívó szigetelő anyag felszívja a nedvességet a fészekből. Üres hely nyáron - kevesebb túlmelegedés; egyetlen méh sem szorul be a fedél leengedésekor.
- Már nem hagyok extra helyet a keretek alatt. Ennek a térnek a megléte pozitívan hat az áttelelésre (előny), de az erős családok e nélkül a tér nélkül is ugyanúgy áttelelnek. A szokványosnál 2 cm-rel nagyobb (pl. 7-8 cm-es, esetenként taposórácscsal leválasztott) alsó tér hátrányai: összetettebb tervezés és további karbantartás (szennyeződések halmozódnak fel és rendszeres tisztítást igényel).
- Kaptár állvány - acélból, 40 cm magas.

Ukrán kaptár / Layens kaptár. A természetes méhészek általában a Layens kaptárt használják. Ez fekvő kaptár, amelynek keretei magasabbak, mint amilyen szélesek. Ennek több módosított változata használatos. Ilyen például az „ukrán kaptár”. Nekem hat ilyen kaptárom van. Mindegyik 36 db, 30 cm széles és 47 cm magas kerettel, két 18-as sorban. Ezeknek a kaptáraknak a további előnyei:

- jó áttelelés a magas lépen elhelyezkedő telelőfürt miatt
- szabványméretű pergetőt lehet használni

Hátrányok (tapasztalatom szerint):

- nagyobb hajlam a rajzásra (a keskenyebb fészkek miatt is)
- nagyobb számú keret (36 keret szükséges ugyanolyan kapacitás eléréséhez). Ha a kereteket egy sorba helyezzük, a kaptár túl hosszú lesz (135 cm). Ha a kereteket két sorban helyezzük el, az megnehezíti a kaptár kialakítását és két rekeszt hoz létre (az egyikből a másikba való átjutás nehézséget okozhat a méheknek).

Összefoglalva, az extra magas lépű keretnél (43 cm szélességű és 47 cm magas) maradtam, de továbbra is kísérletezek a Layens típusú keretekkel is. (Layens keretek: 32,5 cm széles és 40 cm magas.)

Műlép. Tapasztalatom szerint, ha követjük a természetes méhészet alapelveit, akkor a műlép használata elfogadható, és amennyire meg tudom ítélni, nem befolyásolja negatívan a méheket.
Sejtméret. A műlép sejtméretének meg kell egyeznie a méhfajtára / nemzetségre jellemző természetes mérettel. (Ezért még jobb a műlép nélküli kereten kiépített természetes lép.)

3. Utam a természetes méhészetben

Kezdő méhészként Danant kaptárokkal és déli méhfajtákkal dolgoztam. Érezve, hogy mennyire természetellenesek a nagyüzemi módszerek, alternatívákat kerestem.

Tanulmányoztam a méhészeti irodalmat és tanultam természetes méhészekről. Nem kellett semmi újat kitalálnom: minden tudás megvolt már, csak fel kellett használni. Ezért megépítettem a fekvő kaptárakat extra magas lépű keretekkel, és átálltam helyi méhekre.

Ezután sok éven át követtem a természetes utat, aminek az eredményeit a “Örömteli méhészet” című könyvben foglaltam össze.

Az elmúlt néhány évben újra áttekintettem néhány alapelvet és kiigazítottam néhány módszeremet.

Jelenlegi megfigyelések és következtetések:

- A mézfelesleg betakarításával és a fészeklépek megújításával (és a fészek illetve a méztér megfelelő bővítésével) kiküszöböljük a rajzás legfontosabb természetes okát - a fiasítás és a kaptár túlszűföldését. Ez viszont megzavarja a méhcsalád természetes életciklusát, mivel a méhek függenek a rajzástól, így újulnak meg az anyák és így megy végbe a természetes szelekció.
- Ennek eredményeként a legtöbb család éveken keresztül nem rajzik ki, az anya termékenysége csökken, és egy erős család elszorvad. A csendes anyaváltás nem olyan gyakori, és nyolc családból csupán egyben fordul elő.
- Következtetés: be kell indítani a rajzást, mielőtt az anya túl öreg lesz. Egy anya két-három évig marad produktív; ahogy öregszik, a peterakási képessége csökkenni kezd, ugyanakkor az anya elvesztésének valószínűsége nő.
- A tavasszal gyenge családok általában bukásra vannak ítélve. Korábban nem tettem semmit ez ellen, megengedve, hogy a természet tegye a dolgát. De a gyenge családokat könnyen fel lehet javítani egy raj vagy anyabölcső hozzáadásával (lásd 6. rész).
- Rajzás: a természet rengeteg rajt hoz létre, amelyet durva természetes szelekció (a legmegfelelőbbek túlélése) követ. Kezdetben ugyanezt a természetes megközelítést követtem: minden raj külön kaptárt kapott minden további segítség nélkül. Ennek eredményeként sok gyenge elsőéves család pusztult el.
- Most egyesítem a rajokat; kezdetben etetem őket; valamint hozzáadom őket gyenge családokhoz (lásd 6. Foglalkozás).
- Ha rajhiány van, akkor a gyenge családokat úgy javítom fel, hogy anyabölcsőket adok nekik épp rajzásban lévő erős családokból.

A természetes méhészet alapelvei, ahogy most látom őket:

Alapelvek

- Minimális beavatkozás a méhcsalád életébe
- Nincs etetés. Ez a cukorszirup alapú etetésre is vonatkozik. Megjegyzés: Csak a gyenge rajok kezdeti támogatásához alkalmazok mézet vagy mézes-cukros etetést.
- Kezelések mellőzése. Ne kezeljük a méheket semmilyen gyógyszerrel.

- Csak rajzással szaporítsunk. Megjegyzés: Azoknak a hobbiméhészeknek, akik a rajzás idején nem lehetnek jelen a méhészetben, hogy begyűjtsék és kaptárba telepítsék a rajokat, nincs más választásuk, mint a mesterséges szaporítást alkalmazni. A legkevésbé durva beavatkozás a megosztás (fészkes osztottraj). (6. Foglalkozás).
- Mézet évente egyszer vegyünk el, ősszel, miután minden méh kikelt, és a család befejezte a felkészülést az áttelelésre.
- Csak helyi méheket tartsunk (számomra ez az Európai sötét méh).

Másodlagos alapelvek (kevésbé fontosak)

- Ne költöztessük a kaptárakat (helyhez kötött méhészet).
- Használjunk extra magas lépű keretet, amely lehetővé teszi a méhek számára, hogy teljesen és önállóan felkészüljenek a télre (a keret magassága az éghajlattól függ).
- A méhek csak a szabadban teleljenek.
- Használjunk fekvő kaptárt, különböző fiókok nélkül.

Megjegyzés: A méhek déli fajtái és a melegebb éghajlat esetén más kaptármodellek megfelelőbbnek bizonyulhatnak.

4. A fekvő kaptár kezelése az év során

Csak néhány feladat van, de ezeket időben el kell végezni.

Fő eljárások:

- **Kora tavaszi ellenőrzés.** Rögtön azután, hogy a méhek befejezték az első tisztító repülést (nálam március végén), csak nyissuk ki a kaptár tetejét, és tegyük a kezünket a keretek felső léceire. Ha melegnek érezzük a léceket, a család rendben van: van fiasítás, amit melegítenek is. Zárjuk le a kaptár tetejét, és hagyjuk így a családot a tavaszi fő ellenőrzésig. Ha hidegnek érezzük a kereteket, vizsgáljuk meg a fiasítás kereteit, hogy ellenőrizzük van-e fiasítás. Ha nincs fiasítás, egyesítsük a családot egy másikkal, vagy adjunk nekik egy keretet fiasítással egy erős családból.
- **Tavaszi fő ellenőrzés** (a területemen április végén-május elején). Becsüljük meg az anya minőségét a fiasítás mennyiségének és minőségének figyelembevételével (összefüggő, táblás fiasítás, kevés üresen hagyott sejttel). Tisztítsuk meg a kaptáraljat. Távolítsuk el a gyenge, üres lépeket. Adjunk hozzá mülépes kereteket.
- **Tavaszi hordás (a fő hordás előtt).** Rendszeresen ellenőrizzük az utolsó egy-két keretet; adjunk be kereteket üres léppel és mülépet, ha szükséges. Egy erős család, amely ebben az évben nem rajzik ki, átlagosan nyolc extra magas lépméretű keretet kap müléppel.
- **A fő hordás közeledtével** kevesebb olyan keretet adjunk amiben mülép van és több olyat amiben üres lép van. Használjuk az intuíciónkat. Egy erős család képes egyszerre három, négy vagy több keretet is elfogadni; a gyengébb családokat leginkább fokozatosan lehet bővíteni. Ha ritkán látogatjuk a méhészetünket, akkor elfogadható, hogy egyszerre több keretet adjunk be.
- **Rajzás** (lásd: 6. rész). A környékünkön május vége - július eleje.
- **Megkezdődik a fő hordás:** A területemen június vége - július eleje. (Magyarországon bő egy hónappal hamarabb). Az erős családokhoz adjuk hozzá a megmaradt kereteket (töltsük ki a kaptárt), és őszig ne nyúljunk hozzájuk.
- **A nyár fennmaradó része.** Figyeljük meg időnként az egyes kaptárakat. Jegyezzük meg a méhek számát és repülésük jellegét (egyenletesen hordanak? gyűjtenek virágport?). Ha valami rosszul néz ki, nyissuk ki a kaptárt, és ellenőrizzük, hogy van-e fiasítás. Általános szabály, hogy ha az összes gyenge családot "feljavítjuk" tavasszal, és az összes újonnan indított rajban ellenőrizzük a

fiasítást (a megtermékenyített anya jelenlétének megerősítésére), akkor az év közepi problémák meglehetősen ritkák lesznek. Ha felfedezünk egy olyan kaptárt, amely elvesztette az anyát, és még nincs túl késő a szezonon belül (itt augusztus eleje előtt), megpróbálhatjuk feljavítani a családot. Tegyük hozzájuk egy késői rajt. Vagy egyesítsük egy gyenge elsőéves családdal (amely ebben a szezonban telepített rajból alakult ki). Vagy adjunk nekik egy keretet fiasítással egy jó erős családból. Ha túl későn vagyunk a szezonon belül, akkor hagyhatjuk ezt az elárvult családot még egy ideig dolgozni, és amikor kevés méh marad, erősen füstöljük meg a kaptárt, rázzuk le a méheket a keretekről, és távolítsuk el a kaptárt. A méhek amik megszívták magukat mézzel át fognak repülni más családokhoz; a mézet tartalmazó kereteket odaadhatjuk más családoknak vagy kinyerhetjük belőlük a mézet.

- A legkellemetlenebb esemény az, amikor a kaptár populációja fogy, és nem vesszük észre. Ha ez bekövetkezik kirabolják, és viaszmosolyok fertőzik meg. Ez csak akkor fordul elő, ha nagyon ritkán látogatjuk meg a méheket, vagy nem figyeljük meg gondosan a kaptárakat.
- **Ősz.** Mézszüret és felkészülés a télre. A mézet legalább egy héttel azután vegyük el, hogy az összes fiasítás kikelt (az én területemen szeptember vége). Több lépcsőben is elvehetjük a mézet: minden kaptárban vegyünk ki pár mézeskeretet a fészektől a legtávolabbról; később ha van rá lehetőség még több keretet elvehetünk stb.
- A fészekhez legközelebb eső keretekből később nyerjük ki a mézet, csak miután a méhek láthatóan kialakították a telelőfűrtöt. Egy család, méretétől függően, 7-11 extra magas lépű kereten tel. A fészek két oldalán egy-egy mézes, szélén egy-egy mézes-virágporos keretet hagyunk (kora tavaszi élelmiszer-tartalék), a köztük lévő kereteket méhek foglalják el.
- Az utolsó látogatáskor szilikagéllal vagy más vízelnyelő anyaggal töltött válaszfalat adok a kaptárhoz. Tapasztalatom szerint ez mindig jelentősen csökkenti a téli nedvességet a kaptárban, vagy teljesen meg is szünteti.
- Ősszel nem szűkítem a kijárót. 15-25 cm-re nyitva marad; ősszel a család részben lezárhatja propoliszsal.
- Tavaszig ne zavarjuk a méheket.

5. A méhek ellenségei és kártevői

A betegségekre vonatkozó általános elvem: semmilyen formában nem kezelem. Ha betartjuk a természetes méhészeti elveket, akkor a helyi méhek erős családjai képesnek kell legyenek arra, hogy önállóan kezeljék a betegségeket. Azok a családok, amelyeknél ez megvalósul, valószínűleg a betegségeknél ellenálló utódokat fognak létrehozni. Ezzel szemben a kezelések megteremtik a negatív szelekció összes feltételét (a gyengék szaporítják a gyengéket).

A széles körben elterjedt méhbetegségek és új betegségek megjelenésének fő okai:

- a méhfajták keveredése
- mesterséges étrend (cukorszirup stb.)
- mesterséges méhszaporítás
- környezetkárosodás
- agrokémiai anyagok tömeges alkalmazása

A nagyüzemi méhész szokásos megközelítése: ha egy család elpusztul, teszteket végez az elhalt családon a betegség kórokozójának meghatározására, majd megvásárolja a szükséges gyógyszert és lekezeli az egész méhészetet. Az én megközelitésem: nem csinállok semmi ilyesmit. A kaptárt alaposan megtisztítom, majd lánggal kiperzselem; a tökéletesen tiszták kivételével az összes keretet megsemmisítem. Nem próbálom meghatározni a család pusztulásának okát - mi értelme? Tehát,

amikor megkérdezik tőlem, vannak-e példák ilyen-olyan betegségekre a méhészetemben, nem is tudom, mit válaszoljak.

Időnként láttam **Varroa atkákat** elhullott méheken, de nem követem figyelemmel a Varroa terhelést. Ha egy család elpusztul, ám legyen, bármi is legyen az oka.

Egerek. Ősszel védem a kaptárakat az egerektől.

Darazsak és lódarazsak. Az erős családok soha nem szenvednek jelentős károkat. Ha szükséges, telepítek darázscsapdákat, és csökkentem a kaptár bejáratainak méretét. Elpusztítom a lódarázsfészket, ha találom őket.

Rablás. Nem próbálom befolyásolni. Publikált tanulmányok szerint csak a gyenge anyával rendelkező családok engednek a rablásnak. A tapasztalataim megerősítik ezt.

Viaszmolyok. A helyes méhészeti gyakorlatok (megfelelő léptárolás; a család pusztulásának megakadályozása) szinte teljes mértékben megszüntetik ezt a problémát.

6. Rajzás és a rajok használata:

Mesterséges szaporítás

Nem akadályozom meg a rajzást. Épp ellenkezőleg: hároméves vagy annál idősebb anyával rendelkező családnál én indítom be a rajzást. Egy család általában legfeljebb háromszor rajzik, ennél többször csak elvétel.

Kaptáranként egy **elsődleges rajt** telepítek. Ha alkalom nyílik rá, fiatal anyával rendelkező késői utórajokat adok hozzá, vagy épp rajzó családból átviszem a rajbólcsöket. A nagyméretű korai elsődleges rajok még ugyanabban az évben többletmézet termelnek.

Kaptáranként egy **korai erős utórajt** is telepítek, amely frissen párzott anyával rendelkezik. 16-20 nap múlva ellenőrizni kell a fiasításukat.

Rajok etetése. Minden rajt etetek bizonyos mértékig, különösen, ha nincs hordás. Normál mennyiség: rajonként 3 kg. A gyenge rajok, főleg ha nincs hordás vagy rossz az idő, egy hét múlva kapnak még 3 kg-ot. Általános szabály, hogy ez elegendő.

Étel összetétele. Ha mézhiány van, vagy nem akarjuk elhasználni az összes mézet, készítsünk 1 : 1 : 1 arányú keveréket cukor, víz és méz felhasználásával. Először készítsünk cukorszirupot 1 rész cukor : 1 rész víz aránnyal, majd keverjük össze két rész szirupot egy rész mézzel. Méz mindenképp kell bele.

Késői utórajok. Ahelyett, hogy egyesítenénk őket egymás között, a legjobb, ha a korábban telepített rajokhoz adjuk őket (ez nagyon jó eredményeket hoz), vagy pedig gyenge vagy „kérdőjeles” családok feljavítására használjuk őket. Fekvő kaptárban ez egy egyszerű eljárás: telepítsük az új rajt a kaptár üres részébe (a két család közé elválasztó tábla kerül). 16-20 nap múlva ellenőrizzük a raj fiasítását, és egyesítsük a fő családdal.

Csak egy **mesterséges szaporítási módszer** létezik, amely nem bontja meg a méhcsalád belső egyensúlyát, és használható a természetes méhészetben. Ez az egyenlő megosztás. Egyszerű: anélkül, hogy megkeresnénk a anyát, vigyük a keretek felét (minden második keretet) a kaptár másik végébe, helyezzünk be egy elválasztó táblát és nyissuk ki a második bejáratot. Mindkét felében ugyanannyi méh, fedett és nyitott fiasítás és legalább egy frissen bepetézett keret lesz. Kissé mozdítsuk oldalra a kaptárt, hogy a régi bejárat helyzete félúton legyen a két új bejárat között. Így a gyűjtő méhek egyenlően oszlanak meg a két új család között. Ennek eredményeként a család belső egyensúlya szinte teljesen megmaradt.

Az a fele, amelyik anya nélkül találja magát, pótyanyát fog nevelni. Az egyik családot később egy, a közelben telepített saját kaptárba helyezük át. Csak az erős családokat lehet megosztani. A megosztás a rajzási szezon előtt két-három héttel történik.

A megosztásokkal kapcsolatban nincs személyes tapasztalatom, mivel a méheket csak rajzással szaporítom. De ugyanilyen kaptárakkal dolgozó természetes méhészek barátaim alkalmazzák ezt a módszert.

Valójában tapasztalataim szerint tavasszal is érdemes azokat az előző évi anyákkal rendelkező legerősebb családokat megosztani, amelyeket méztermelésre szántunk. Megosztás nélkül még az én nagy kaptáraimban is egy család néha olyan erőssé válik, hogy a szezon közepén kezd rajzásba. Ez nem jó: a rajzás késői, és a család nem termel mézfelesleget.

Nemesítési munka a méhészetben. Próbáljunk csak erős családokat megtartani. Adjunk rajokat a gyenge családokhoz, vagy újítsuk meg az anyát úgy, hogy fedett anyabölcsőt adunk nekik. Szaporítsunk erős, sikeres családokat. Vegyünk el a rajbölcsőikből, és adjuk ezeket gyenge és "kérdőjeles" családokhoz.

A fedett anyabölcsők átvitele jól ismert méhészeti gyakorlat. Nagyon egyszerű feladat: az elsődleges raj távozása után a megmaradt rajbölcsőket kivágjuk a jó családokból, és behelyezzük a feljavítandó családokba. A méhek ezt láthatóan az anya cseréjeként érzékelik. Az új anyánászpépülésre indul, majd lecseréli a régit. Egyes szerzők szerint az anyabölcsőket a családok az esetek 80 százalékában elfogadják. Minél erősebb az öreg anya, annál kevésbé valószínű, hogy az újat elfogadják. A jó hordás nagyban megkönnyíti a anyabölcsők elfogadását.

A mesterséges szaporításról bővebb információ található Gilles Fert Méhanyák nevelése című könyvében.

7. A természetes méhészet finomabb részletei

A sikeres méhészet legfontosabb feltétele a **jó nektárforrások** megléte.

Nagyon fontos, hogy a növények virágzása az egész szezonra kiterjedjen, kora tavasztól késő őszig. Ez úgy érhető el, hogy a méhészet kedvező helyre kerül, ahol maximális a biológiai sokféleség, vagy ha egyéves és évelő mézelő növényeket vetünk.

Nagyon előnyös az állandó méhészet körül a lehető legtöbb nektárt termelő fát ültetni.

Ma a természetes méhészetet nem lehet mindenhol gyakorolni. A peszticidekkel permetezett és GMO-növényekkel beültetett mezőgazdasági területek szomszédsága különösen káros a méhekre nézve.

A méhészek számára a legfontosabb periódus a **rajzás időszaka**. Ekkor lehet új méhcsaládokat szerezni, feljavítani a régiakat, és biztosítani a sikeres szezont. A hivatásos méhészek ezt az egész időszakot (kb. egy hónapot vagy egy kicsit tovább) a méhészetben tölti.

A kis méhészzel rendelkező, a fő munkahelyén elfoglalt **hobbiméhesz** általában nem tudja ezt az egész hónapot a méheknek szentelni. Ezért a hobbiméhészeti megközelítés némileg eltér a hivatásos természetes méhészekétől. A hobbiméhészek különös hangsúlyt fektethetnek a mesterséges szaporításra (megosztás) és a rajok csapdákkal történő befogására.

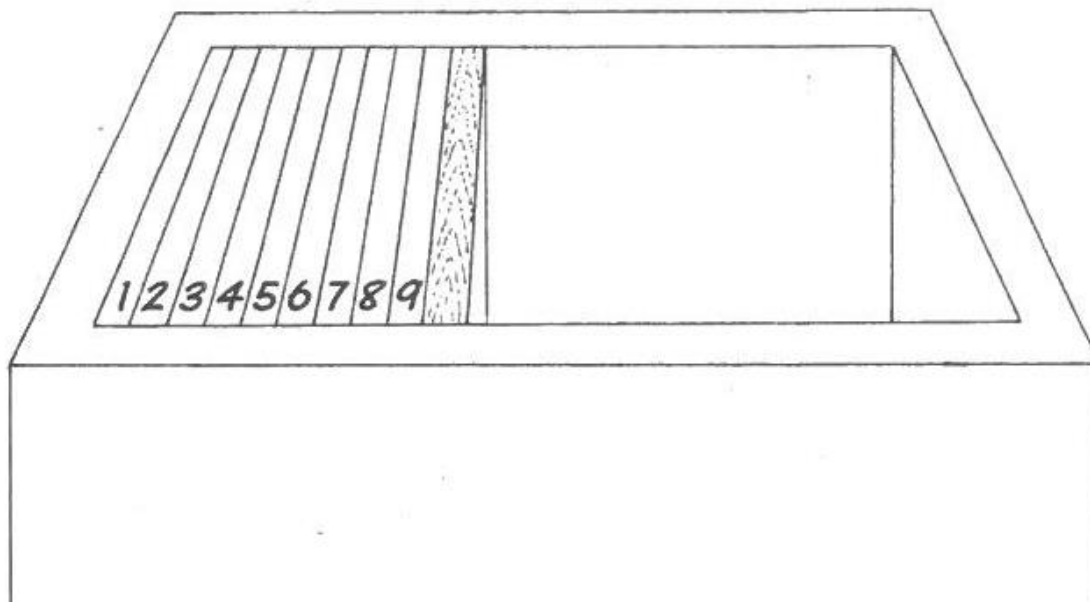
De a mesterséges szaporítást még ekkor is kíméletesen kell gyakorolni, és nem szabad a rajzást teljes mértékben kiváltani vele. A rajzás a méhcsalád életciklusának központi, döntő folyamata.

Söpört vagy böngészett rajok vagy kölyökcsalád vásárlása a legvégső megoldás, ha más módon nem tudjuk elindítani a méhészetet. A mesterséges rajokkal érkező anyák gyakran rövid életűek és legfeljebb két évig élnek. Javaslom, hogy ezeknél az előre csomagolt méhcsaládoknál az első leendő alkalommal indítsuk be a rajzást, hogy a rajzás révén teljes értékű családokat kapjunk.

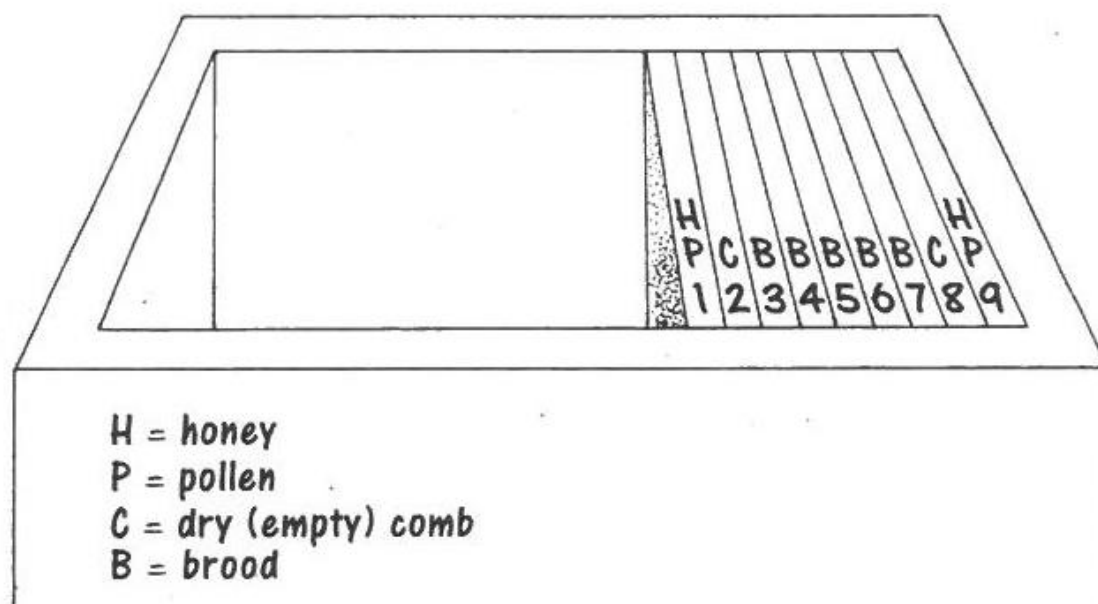
A lényeg: a természetes méhészeti módszerek meglehetősen egyszerűek és egyáltalán nem munkaigényesek. **Két elsődleges feladat** marad: a nektárforrások növelése és erős helyi méhcsaládok szelektálása. Kövessük ezt az irányt, és biztosan sikerülni fog!

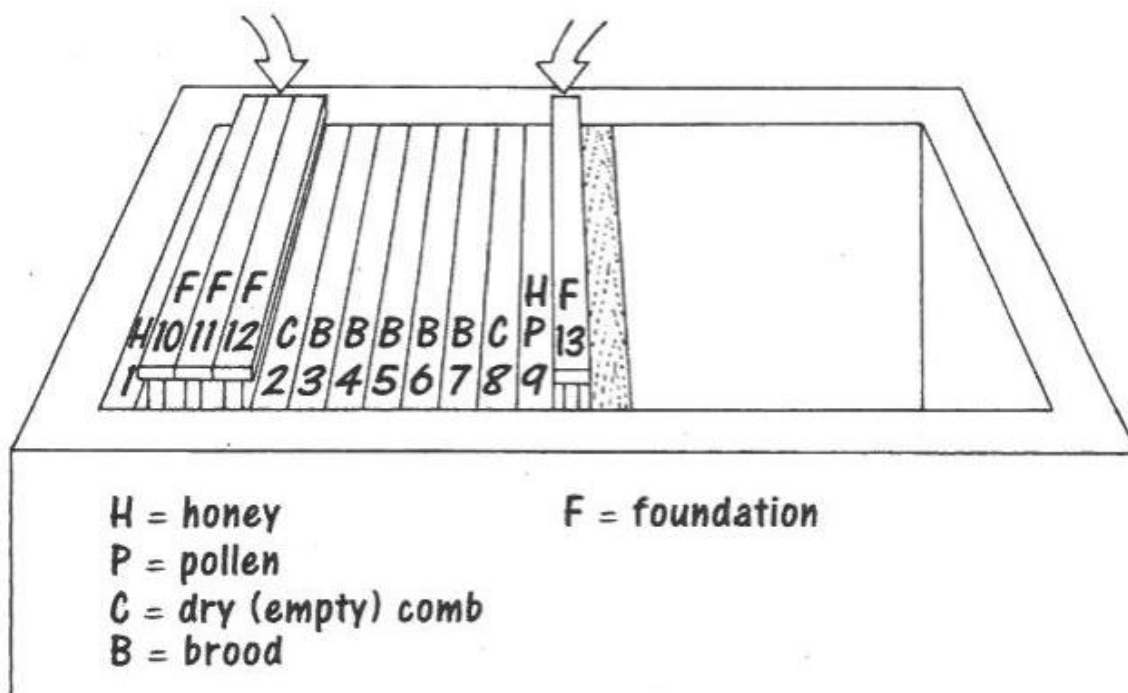
Melléklet: A műveletek sorrendje. 1 - 3: tavaszi átvizsgálás. 4 -5: tavasz-nyár: a fészek növelése. 6: ősz: méz elvétele.

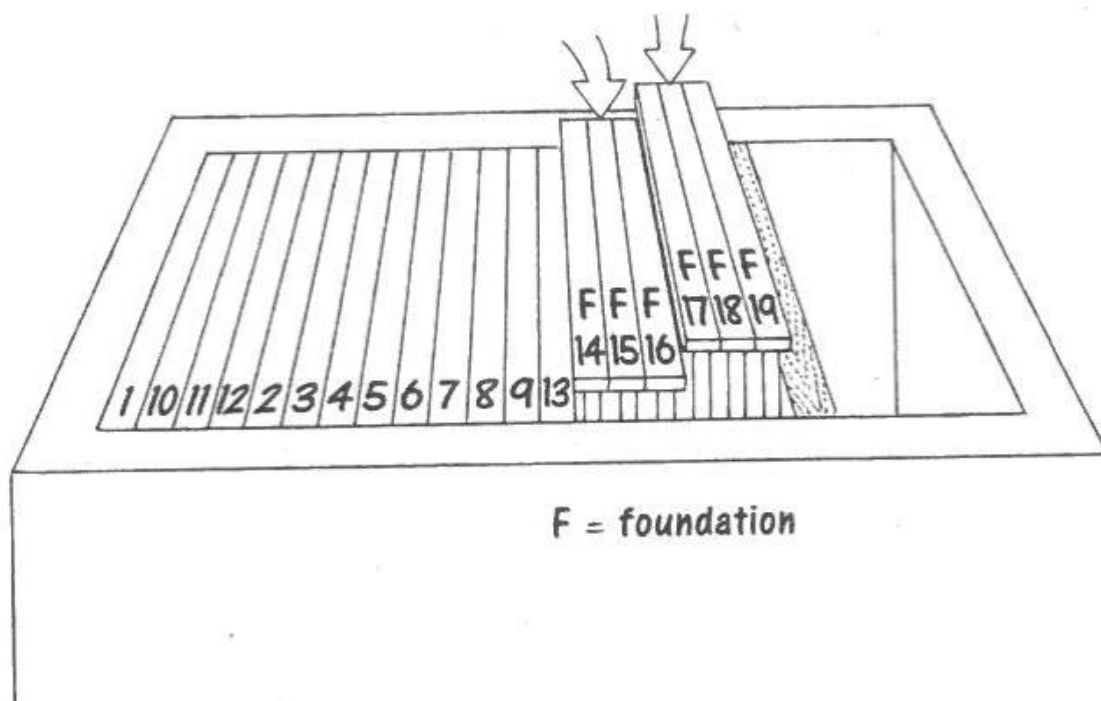
1. nyissuk ki a kaptárt; vegyük ki az elválasztó táblát.

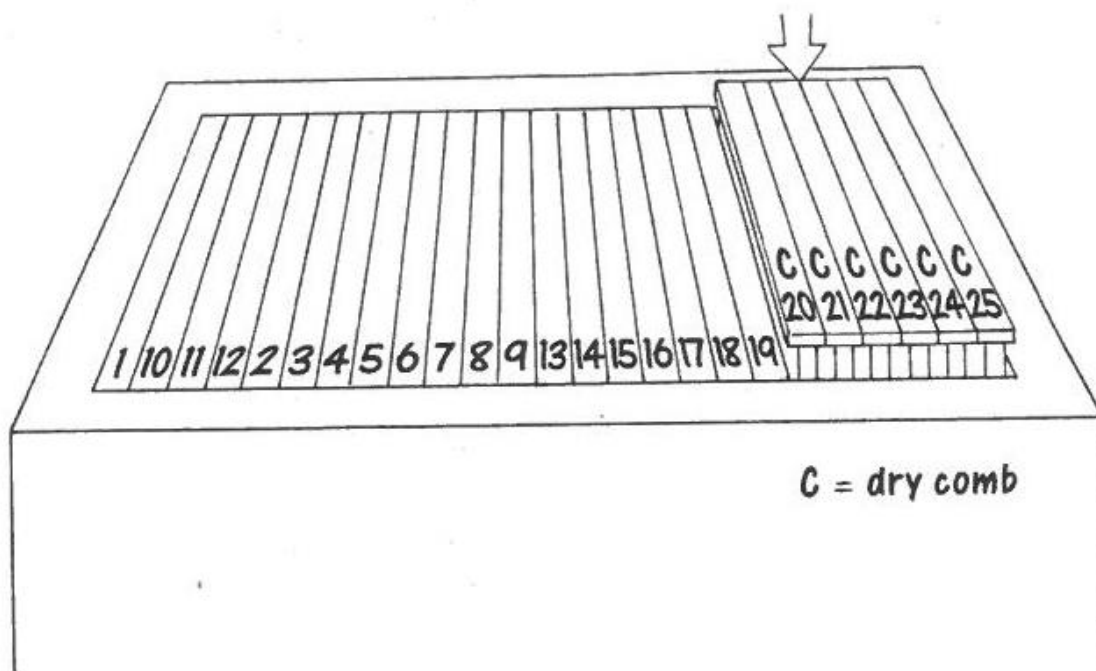
2. helyezzük át az összes keretet az ellenkező oldalra; vizsgáljuk meg a tartalmukat. H = méz, P = virágpor, C = üres lép, B = fiasítás

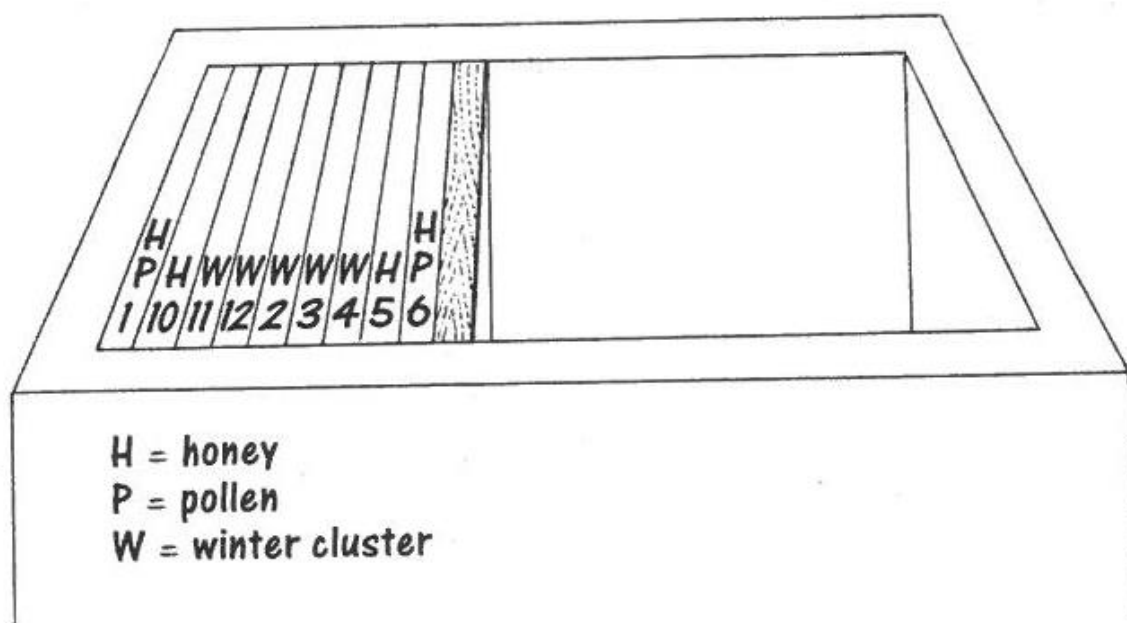
3. helyezzük vissza a kereteket; adjunk hozzá mûlépet; helyezzük vissza az elválasztó táblát.
H = méz, P = virágpor, C = üres lép, B = fiasítás, F = mûlép

4. Ellenőrizzünk 7-10 naponta; ha szükséges adjunk még mûlépet; helyezzük vissza az elválasztó táblát. F = mûlép

5. A fő hordás előtt: töltsük ki teljesen üres léppel; távolítsuk el az elválasztó táblát. C = üres lép

6. Ősz: vegyük el a többletmézet; helyezzük vissza az elválasztó táblát (ezzel felkészülünk a télre). H = méz, P = virágpor, W = telelőfűrt